

Elloptak egy bombát

Úgy ismerjük Gopót, mint aki- nek tenyerén elfér az egész emberi kultúrtörténelem. Számára öt perc elegendő, hogy utolérhetetlenül mozgékony ötleteivel és rajzvona- laival vaskos enciklopédiákat olvas- tasson ki velünk. Micsoda elegán- ciája kell ehhez a lényegre törés- nek, milyen csaknem abszurditásig fokozott merészsége a stilizálásnak és karakterformálásnak. És milyen gazdagsága a mélyről előfakadó hu- mornak.

Most az a stilizált kis emberke, aki mindannyiunk évmillió sorsát viselte Gopo mester rajzfilmi látó- másvilágának középpontjában — merőben új környezetbe lépett. Szabályos filmhős lett belőle, bár továbbra is némi naiv mesebeli pozícióban, de mégis: emberszabású bőrből. És most is valami nagyon általánosan emberit próbál megtes- tesztetni: a jóhiszemű gyanútlan- ság veszedelmét az atompusztulás lehe- tőségével szemben. Emberként ez-

úttal állástalan, korgógyomrú fia- taleMBER, akinek olyan ártatlanul tiszta a tekintete, mint akinek lel- kiismeretén csakugyan nincs egy makulányi folt. S ez a derék földre szállt angyal egy szép napon egy atombomba társaságában kezd el sétálgatni az utcán, mert sejtelme sincs, hogy egy talált táskában voltaképp mit is cipel magával naphosszat. Hogyan lehet ezt az alapideát legalábbis négyzetre emelni? Nyilvánvalóan úgy, hogy mások még kétségbeesettebben haj- szolják a bombát anélkül, hogy a legcsekélyebb mértékben is a fiatal- embert fognák gyanúba. Ezt a meg- oldást választja Gopo is mind for- gatókönyvírói, mind rendezői minő- ségében: két ellenséges bandita- csoportot küld elszánt harcba egy- más ellen a bomba birtoklásáért.

A színhely természetesen Nyu- gat. Csak így nagy általánosság- ban. Modern nagyváros omlatag munkáslakta perifériával. Hősünk

e tájakon kóborol, míg a gengszterek egymást kergetik és csépelik. Mindebből világosan kitetszhet a mese valóságmagva, az imperialista hatalmak marakodása a tömegpusztító fegyverekért, amelynek forgószelében mindaddig kiszolgáltatottan és védtelenül áll a kisember, míg csak öntudatra és aktivitásra nem serken. Ennél korszerűbb és fontosabb mondanivalója aligha akadhat: ma a nagyvilág számára becsületes művésznek. S hogy Gopo eredeti és modern felfogásban, az ilyen művészi kísérletezések ezernyi kockázatának terhét magára vállalva, éppen ezt kísérte meg, afelől nem lehet kétségünk. Hivatkozhatnánk fölényesen arra, hogy az atomveszedelem témáját mások már jobban, frappánsabban, szellemesebben feldolgozták, de ez jogtalan szembeállítás volna, hiszen ennek a filmnek így is helye van a harcos világpolitikai filmszatírák, reméljük, mindegyre szaporodó családjában. Ami hibája van, nem a témában, hanem annak felhasználásában keresendő.

Gopo a rajzasztal mellett hihetetlen koncentrációra volt képes, ezt a képességét, úgy látszik, a valóságos filmműterem zűrzavarában elvesztette. Itt nem néz szembe olyan határozottan és áthatóan a témájával, mint rajzfilmjeinek megalkotása közben. Itt most hiányzik az elhatározó lépés a gondolati és érzelmi elmélyítés irányába. Így aztán kevés hitelt vív ki előttünk még a mesei igazság szférájában is mindaz a felettébb sok minden, amit Gopo bizonyítani akar. Ha az alkotónak arra van szüksége, hogy a becsületes megtaláló még csak bele se kukkantson a talált táskába, ám legyen, készséggel elhiszük neki, ha engedelmes feltételezésünk révén valóban találó és élvezetes humorforráshoz jutunk. Am a mi főhős fiatalemberünk olyannyira passzív és jelentéktelen, nemcsak dramaturgiai akció, hanem a legszímlább lelki megnyilvánulások tekintetében is, hogy nem tudjuk csakis vétségűl felróni, amiért nem körültekintőbb és elővigyázatosabb. De ha legalább a bombának hinni tudnánk.

Ha legalább egy pillanatnyi szívszorongásunk támadna, hogy a sok viszontagság következtében ez a bomba fel is robbanhat. Akkor töltődhetnénk fel csak igazán a kómikumra hangolt lelkiállapottal is. De képtelenség egy pillanatra is komolyan venni a helyzet veszélyességét, ami elengedhetetlen volna a neveltség ki-kirobbanásához.

Hiába az eredetien groteszk keret, a rajzfilmből úgyesen áthozott elemek — például, hogy Gopo a szereplőket »felszabadítja« a beszéd kötelezettsége alól, s így teljességgel a képé, a zené, a hangeffektusoké a szó —, ha az ábrázolás módjában a film közhelyekre épít. Bármennyire eleven játszadozó kedvvel éli is ki magát Gopo a gengszterparódia jeleneteiben,

Van egy epizód azonban, amelyért mindenképpen érdemes Gopo első játékfilmjét megnézni. Itt valóban megint az »öt perc« művésznének bizonyul. S ha művészetét a rajzfilmből is származtatjuk, ezzel az egy epizóddal Gopo otthonra talált az igazi játékfilm szatirikus eszköztárában is. Egy mozikirakat jelenetfotóin hordoztatja végig tekintetünket. S az állóképek egymásutánja ragyogó hangmontázssal társítva, pazar iróniával eleveníti meg előttünk egy vértől csöpögő grandguignol-történetet.

Végös benyomásunk, hogy Gopo éppúgy feldarabolta, szétördelte filmjének gondolati koncepcióját, mint hőse a bombát a mese befeljezésekor. Ráébred a derék fiatalember, hogy bombát tart kezében, s hogy a banditák meg ne kaparinthassák, apró darabkákat tördel le belőle és szétosztja az öt körül fogó rémült tömeg között: így detailban vegye hasznát mindenki. A szimbólumnak ez a direkt szemléletesség formált módja, persze, azonnal kigyújtja fejünkben az idevonatkozó eszmei utalást: küzdünk az atomerő békés felhasználásáért.

Igazán azonban úgy visszhangoznak bennünk ez a felszólítás, ha nemcsak a végét, az egész filmet e gondolat tölténé el a satíra művészi erejével.

SAS GYÖRGY